

66

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

IOANA PETRESCU

CÎNTECUL LEBEDEI

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

Cîntecul Lebedei

de IOANA PETRESCU

I

La inceputul veacului trecut s-au petrecut cam in acelaşi timp la Cremona unele fapte neobişnuite care păreau să nu aibă nici o legătură intre ele, dar care făcură o impresie adincă asupra locuitorilor acelui oraş paşnic. Ani de-a rindul, femeile simţitoare s-au indeletnicit apoi cu povestirea şi comentarea lor. Multă vreme după aceea, dacă i se intimpla cumva vreunui străin pornit să descopere frumuseţile Italiei să se oprească la Cremona şi, hoinărind prin piaţă, să se apropie de vreun citadin de treabă, care se incălzea la soare, ca să-i intrebe ce lucruri mai de seamă poate vizita in pitoreasca şi străvechea lor cetate, răspunsul era neschimbat acelaşi: citadinul nu l-ar fi indemnat să vadă nici domul, nici batisterul, nici măcar palatul primăriei — „aşa ceva se poate vedea oriunde!" —, ci l-ar fi dus negreşit să-i arate faimosul Torazzo, campanilul cel mai inalt din Italia, in cinstea căruia se compusese şi un distih, destul de măgulitor:

„Unus Petrus est in Roma,
Una turris in Cremona."[1]

Intocmai aşa i se intimplă lui Gottfried von Lerchenau, student in limbile romanice la Universitatea din Halle şi poet in orele lui libere. In timpul unei călătorii in Italia, in care avea de gind să-şi desăvirşească cunoştinţele lui despre cultura italiană, se pomeni la poalele Campanilului din Cremona scriindu-şi in carneţel distihul cu pricina. In timp ce lingă el călăuza sa binevoitoare cu un deget solemn impungea văzduhul, arătindu-i platforma cea mai inaltă a turnului de marmură ce sfida cerul.

— Iată, vezi dumneata, de acolo de sus s-a aruncat bietul Pietro la Costa, lutierul, care făcea cele mai bune viori de la Stradivarius

[1] „Unu-i Sin-Petru la Roma,
Unu-i turnul din Cremona". (N.A.)

încoace. Era fără doar şi poate o minte luminată, şi maestrul lui, signor Campifosca, spunea tuturora că dacă băiatului ăsta îi dă dumnezeu zile, se va vorbi de el în toată Italia şi mai departe.

Străinul vru atunci să afle pricina pentru care acel Pietro, aşa de înzestrat de natură, se scîrbise de viaţă pînă într-atît că-şi alesese moartea aceasta înfiorătoare.

Dar cremonezul clătină din cap cu mîhnire şi îi spuse:

— Nimeni n-a putut pătrunde taina lui. Căci este o taină la mijloc.

Tînărul Gottfried trecu degrabă şi taina aceasta în carneţel. Apoi vru să ştie cîte picioare înălţime avea turnul.

Află cu uimire că avea trei sute şaizeci şi patru de picioare[1]. Deci cu şaptezeci şi şapte mai mult decît Roterturm[2], care se află în piaţa din Halle, scrise el mai departe.

— Şi are patru sute nouăzeci şi opt de trepte, adăugă cremonezul plin de o îndreptăţită mîndrie.

Şi după ce a fost trecut în carnet şi acest amănunt însemnat, cremonezul urmă:

— Dar în oraşul nostru mai există şi o altă ciudăţenie care întrece cu mult tot ce îţi poţi domnia-ta închipui şi pe care, cu drept cuvînt, n-ai s-o mai afli nicăieri.

Gottfried von Lerchenau a poftit numaidecît să cunoască şi această ciudăţenie ca să şi-o însemneze.

— Vino cu mine şi ai să vezi, a fost răspunsul scurt şi enigmatic al cremonezului.

Străbătură atunci o uliţă largă, străjuită de castani, care-i duse spre vechea cetate.

Trecură un rîuleţ poznaş, care-şi sclipea solzii de argint în soare.

— E Cremonel a, spuse călăuza.

Lipită chiar de metereze, el îi arătă o casă veche de piatră, care părea că se prăbuşeşte sub povara viţei ce da năvală asupra ei.

— Aceasta-i casa marelui învăţat Campifosca, de care ţi-am vorbit.

Dar în timp ce studentul scotea iar carneţelul, călăuza sa iuţi pasul.

— Şi unde mergem acum?

— La cimitir! fu răspunsul.

Studentul păru uimit, dar nu se împotrivi. Îl urmă în tăcere pe drumeagul care-i duse la o poartă înaltă de piatră; pătrunseră apoi pe alei umbrite de chiparoşi uriaşi cu frunzele de un verde închis; călcară pe lespezi mucezite, printre vechi morminte risipite în iarbă, pe care Gottfried le atingea fără voie, înfiorîndu-se la fiecare pas. Deodată în faţa lor se înălţă un cavou de marmură neagră. Clădit cu meşteşug, părea un monolit gigant, şi impresia de sumbră măreţie pe care o lăsa era de neuitat.

---

[1] Circa 113 metri. (N. A.)
[2] Turnul Roşu. (N. A.)

Cremonezul ocoli monumentul şi arătă străinului o fereastră lunguiaţă, zăbrelită. O salcie pletoasă îşi întindea crengile ca nişte braţe de bocitoare, acoperind-o aproape cu totul, şi el fu nevoit să le dea la o parte ca să se poată uita înăuntru.

— Vino, îl îndemnă el, şi priveşte.

Gottfried s-a apropiat atunci şi a aruncat o privire în cavou. O lespede frumos înflorită cu dalta pare un mormînt proaspăt. Un singur nume: Ginevra. La căpătîi, un înger pare că s-a lăsat din zbor, cu aripile strînse şi cu capul sprijinit pe o mînă într-o atitudine visătoare.

Era într-adevăr o minunată operă de artă. Sculptorul modelase cu duioşie, urmărise toate amănuntele, mîngîiase marmura, ca să-i dea dulceaţă, graţie, gingăşie. Mişcarea capului aplecat într-o parte şi rezemat de mînă marea impresia de blîndeţe pe care artistul a voit s-o evoce. Cu ochii pe jumătate închişi, făptura aceea îngerească părea că ascultă o melodie tainică, auzită numai de ea.

Dar ceea ce l-a uimit pe Gottfried mai ales a fost faptul că pe lespedea mormîntului se afla o vioară. În jurul ei, marmura albă era acoperită de nişte pete roşii, ca de sînge închegat. Dar Gottfried n-ar fi putut jura că a văzut bine. Prea era întuneric. Distingea totuşi forma nespus de graţioasă şi avîntată a viorii. Aştepta parcă mîna cu arcuşul care să-i trezească melodiile adormite. Ce rost funebru împlinea oare instrumentul acela într-un mormînt? Era o amintire? Aparţinuse răposatei şi fusese jertfită să o însoţească pe lumea cealaltă? Şi petele? Ce însemnau petele? Toate acestea prinseră interesul studentului mai mult decît ar fi crezut, şi el se întoarse nerăbdător spre călăuza sa. Acesta parcă atît aştepta.

— Ginevra, îşi începu el povestirea, tacticos şi oprindu-se la răstimpuri, ca să aţîţe astfel mai rău curiozitatea tînărului, Ginevra, pe care o vezi acolo, era nepoata prea iubită a lui Campifosca. Casa lui ţi-am arătat-o adineauri. El era profesor de fizică şi a luat locul lui Volta la Universitatea del Bo[1] din Padova. La bătrîneţe se întorsese în oraşul lui de baştină şi se apucase să construiască viori după modelul marilor maeştri. Nu-l întrecea nimeni afară poate numai de Pietro, ucenicul lui, cel care s-a aruncat din Torazzo.

— Spune-mi despre Ginevra, căută studentul să-l readucă la povestire.

— Ginevra era nepoata lui, cum ţi-am spus, şi bătrînul o iubea ca pe ochii din cap. Dar cine n-ar fi iubit-o? Pe vremuri, era cea mai frumoasă fată din Cremona, şi duioasă şi dulce cum nu se mai află alta pe lume. O vezi acolo, spuse el arătînd statuia, fiindcă sculptorul a ţinut să-i treacă la nemurire trăsăturile.

— Şi cum a murit? întrebă nerăbdător tînărul.

— Nu de moarte bună, nici într-un caz, biata femeie! Nu de

[1] Universitatea din Padova era denumită a „Boului", din pricina unui han pe locul căruia fusese clădită. (N. A.)

moarte bună, șoptește cremonezul, aruncind priviri înspăimintate în jurul său.

— Dar era măritată? întrebă din ce în ce mai uimit Gottfried.

— Era, firește! oftă cremonezul. Cu un conte care a lăsat o amintire neștearsă în orașul nostru.

Lui Gottfried i se păru că desprinde un fel de batjocură în vorbele citadinului. Sau era numai o părere?

— Și cum a murit? întrebă el din nou.

— Și-a aflat moartea la Genova, unde se găsea atunci. Despre lucrurile astea nu e bine să vorbești prea mult. De o moarte ca asta, doamne ferește și pe dușmanul tău cel mai neîmpăcat. Dar nu pentru asta te-am adus eu aci pe dumneata. Taina de care vream să-ți vorbesc e alta, urmă cremonezul, cercetînd cu plăcere semnele unei curiozități nestăpînite care se oglindea pe chipul tînărului. Cîtăva vreme după ce a fost adus trupul ei neînsuflețit și înmormîntat în cavoul acesta, pe care bietul ei bunic și-l clădise pentru sine, și după ce a fost așezată și statuia pe care o vezi și a fost îngropat și bătrînul, care o urmase curînd, iată că într-o noapte s-a întîmplat ceva neobișnuit. Paznicul cimitirului a auzit niște sunete ciudate, un fel de suspine jalnice și întretăiate. Dar nu le-a luat în seamă, crezînd că vîntul e de vină sau că i s-a năzărit lui așa. În noaptea următoare a auzit aceleași sunete bizare. De data aceasta a ascultat mai cu luare-aminte. I s-a părut că vin din mormîntul Ginevrei, dar n-a cutezat să meargă pînă acolo. Abia în a treia noapte, auzind aceleași sunete, cam la același ceas, și-a luat cu el pe un cumnat care stătea la el în gazdă și au pornit să vadă de unde vine zgomotul. Era fără doar și poate un sunet de vioară abia îngînat, tremurat, ca și cum strunele ar fi fost atinse ușor cu degetele și ar fi gemut înăbușit. Cei doi s-au încumetat să meargă mai departe ca să vadă ce se petrece la cavou. Au încercat să pătrundă înăuntru, dar poarta grea de fier era ferecată. Uitîndu-se pe fereastră, au descoperit cu uimire că pe lespedea mormîntului se afla o vioară care nu fusese acolo mai înainte. În a patra noapte, sunetele nu s-au mai auzit.

— Și de atunci nu s-au mai auzit defel, îl întrerupse tînărul, dezamăgit. Înseamnă că n-a fost decît o halucinație auditivă a paznicului. Pentru atîta lucru nici nu merita să-l aducă în cimitir.

— Ba, dimpotrivă, protestă cremonezul cu indignare. Sunetele se aud tot mereu, dar numai cînd e lună plină. Dacă ai să stai în orașul nostru cîteva zile, le poți auzi chiar și dumneata. Le-am auzit și eu, care mă vezi, spuse el spre mai multă încredințare, bătîndu-se cu pumnul în piept.

De data asta, studentul e prins de-a binelea.

— Și cum a fost? întrebă el.

— Am venit aci într-o noapte cu cîțiva prieteni. Orașul nostru nu prea oferă cine știe ce petreceri. Nu sînt nici concerte, nici jocuri de noroc. Uite, chiar vizita unui străin ca dumneata e un eveniment. O mică sindrofie din cînd în cînd la un pahar de Chianti e tot ce ne putem permite; la ora zece, fiecare e nevoit să se întoarcă la el acasă.

înţelegi dar că o întîmplare ciudată ca asta, fie ea şi în cimitir, nu e de lepădat. Prin urmare, am hotărît să facem o mică plimbare pînă aici. Unii au pus rămăşag că vor auzi ceva, ceilalţi că dimpotrivă pe cinci butelii de Asti spumante. Am dat o cinste paznicului şi am pîndit lîngă ferestruica asta ca vreun ceas. Deodată, cînd luna a ieşit dintr-un nor, am auzit desluşit un fel de sunete duioase: vioara cînta *singură pe mormîntul Ginevrei. Mai mult nu ne-a trebuit.* Am luat-o cu toţii la sănătoasa, uitînd chiar de cele cinci sticle de Asti făgăduite.

Fără o vorbă, tînărul s-a dus spre uşa cavoului şi a zgîlţîit-o din răsputeri.

— Nici o grijă, i-a spus călăuza lui, e bine ferecată, nimeni n-a pătruns înăuntru de cînd a fost înmormîntat bietul Campifosca. Ehei! Dumneata eşti tînăr şi-ţi închipui că eşti în stare să descoperi ce e la mijloc, dar eu îţi spun că taina asta n-o va putea dezlega nimeni niciodată.

Prea multe nu mai putu afla Gottfried de la acel cremonez limbut şi în curînd se despărţi de el, mulţumindu-i pentru bunăvoinţă.

DIN CARNETUL LUI GOTTFRIED VON LERCHENAU

„Am rămas în Cremona, deşi programul meu cuprindea să trec mai departe spre Modena — scria în seara aceea studentul în carnetul său cu scoarţe vinete de piele. Dar trebuie numaidecît să aud şi eu faimoasa vioară cîntînd. Sînt convins că nu e decît un vicleşug grosolan şi abia aştept să-l descopăr. Totuşi... Atît de puţine prilejuri îi sînt date omului veacului nostru să mai atingă fantasticul şi neprevăzutul, încît un asemenea prilej nu trebuie pierdut."

Peste două zile, Gottfried scria mai departe:

„Oricît ar părea de necrezut, am auzit vioara din cavou cîntînd singură şi vreau să însemnez aci această întîmplare.

Am pornit tîrziu, pe la ora zece, spre cimitir, aşa cum mă învăţase cremonezul meu de treabă. Mirosul teilor mă petrecea, era ca o prezenţă lîngă mine şi nu mă simţeam singur. Ajuns la poarta cimitirului, am ocolit-o; nu am urmat sfatul călăuzei să-l caut pe paznic. *Aventura era cu mult mai interesantă dacă intram pe furiş.* Am pătruns astfel prin gardul desfăcut şi am rătăcit multă vreme pe aleile cu cipreşi înalţi şi solemni ca nişte preoţi în odăjdii. În cele din urmă, m-am pomenit în faţa cavoului pe care-l căutasem îndelung. Nu ştiu cum am ajuns acolo. Luna se ascunsese într-un nor şi abia mai distingeam monumentul. M-am aşezat totuşi pe dibuite lîngă ferestruica zăbrelită, hotărît să aştept oricît.

Am închis ochii, adăstînd melodia divină. N-am aşteptat prea mult. Deodată m-am trezit scăldat într-o lumină dulce, albăstruie. O rază de lună pătrundea pe ferestruică în cavou. Vioara era luminată în plin, şi petele de sînge străluceau purpurii. Frunzişul întunecat al salciei şoptea şi se zbuciuma. Şi, deodată, din inima viorii au izbucnit suspine duioase, un cîntec slab şi tînguios. Strunele păreau dez-

mierdate de o nevăzută mînă, care nu mai avea altă putere decît să le atingă și să le treacă fiorul ei.

Mi-am apropiat capul de fereastră, ca să văd mai bine. Dar atunci cîntecul a încetat. Cînd m-am îndepărtat puțin lăsînd lumina să pătrundă ca înainte, sunetele s-au auzit din nou.

Vioara plîngea pe mormîntul Ginevrei. Și Ginevra asculta tînguirea aceea de dincolo de lume, cu capul rezemat pe mînă, și chipul ei îngeresc se desprindea cu o nemaipomenită claritate în întuneric. Văzute prin frunzișul legănat al salciei, trăsăturile gingașe păreau că prind viață și mi se năzărea că se mișcă în umbră.

Cît am stat astfel nu pot spune Într-un tîrziu, luna s-a ascuns, vioara a tăcut. Am simțit atunci că mi se face frig, totul era posomorît și rece în jurul meu Am pornit înapoi spre oraș. Dar nu mai înainte de a jura pe mormîntul Ginevrei că nu voi părăsi Cremona pînă nu descopăr taina morții ei."

A doua zi la amiază, Gottfried porni iar să hoinărească prin oraș. Plimbarea lui avea totuși o țintă: voia să mai treacă o dată prin fața casei învățatului Campifosca. Ajunse în curînd la bastioane. Trecu rîul Cremonella care șerpuia vesel printre pietre, și află îndată casa cenușie înveșmîntată în rouruscă, pe care i-o arătase cremonezul in ajun. Casa părea pustie, părăsită, cu obloanele trase, ca niște pleoape obosite peste ochiurile ferestrelor. Totuși el lovi în ciocanul de bronz cu putere. Lovi din nou și nu fu prea uimit s-audă niște pași tîrșiți care se îndreptau spre poartă. O bătrînică îmbrăcată curățel și cu părul strîns cu îngrijire sub o bonetă albă scrobită se ivi după o clipă în fața lui.

— Signor Campifosca? întrebă el.

— Signor Campifosca a murit, domnule, spuse ea și vru să se retragă.

Gottfried o împiedică însă să închidă ușa.

— Cînd a murit? Eu l-am cunoscut la Padova. I-am fost student minții el. Vă rog spuneți-mi: a suferit de o boală grea cumva?

Bătrîna îl privi cu ochii ei spălăciți, îndurerați și se arătă mai puțin bănuitoare.

— Ei, domnule, oftă ea, aci s-a întîmplat o faptă groaznică, cum nici prin cărți nu ți-e dat să citești. Dar la ce ți-ar sluji dumitale să afli? și vru din nou să închidă ușa.

— Ba, dimpotrivă! Doresc numaidecît să aflu. Campifosca ținea la mine ca la copilul său, și tot ce îl privește mă interesează și pe mine nespus de mult. Apoi eu plec deseară, nu ai să mă mai vezi niciodată, nu voi povesti nimănui cele aflate dacă lucrul acesta te supără. Dar te rog, lasă-mă să intru. Vreau să cunosc cel puțin casa în care a locuit și în care mă poftise de atîtea ori să viu.

În același timp, scoase punga lui de piele și sună în palmă cîțiva galbeni.

Bătrînica se înduplecă, fie de vorbele, fie de galbenii lui. Îi făcu loc să intre într-un fel de atelier întunecos, în care se aflau cîteva

tejghele de lucru ca pentru tîmplari. Îi făcu semn să se aşeze pe un scăunel cu trei picioare şi se aşeză şi ea.

— *Iată aci lucra răposatul stăpînul meu, dumnezeu să-l ierte*, oftă ea.

Cu întrebări meşteşugite, Gottfried o făcu să vorbească.

Tăinuiră îndelung, pînă ce lumina scăzu violetă în ferestrele zăbrelite şi bătrîna trebui să aprindă un opaiţ.

Din gura ei, află el trista poveste a Ginevrei. Bătrîna Felicitas era doica ei; o însoţise pretutindeni şi era singura în măsură să ştie adevărul.

Ajuns la han, Gottfried se puse pe scris cu înfrigurare. Scrise toată noaptea. Aşa cum Cuvier dintr-un os era în stare să reconstituie animalul preistoric întreg, se porni şi el ca din spusele bătrînei să învie acea întîmplare tragică, îmbogăţind-o cu tot ceea ce imaginaţia lui de poet îi sugerase în legătură cu ea.

II

O lună mai tîrziu, pe înserat, Gottfried von Lerchenau deschidea larg uşa unui vestit local studenţesc din Halle. Era o berărie vastă, într-o pivniţă cu bolţi şi arcade gotice, împodobite cu capete de cerbi, care-i îndreptăţeau numele de „Goldener Hirsch"[1].

O explozie de veselie salută intrarea lui Gottfried.

— Der Fuchs! Der Fuchs ist wieder da![2] Wieder da! Wieder da! scandară veseli tovarăşii.

— Liesechen! Vino să-ţi vezi drăguţul.

— Fiul risipitor s-a întors şi trebuie sărbătorit.

— Adu-ne Kuckuk! Să curgă în valuri, să-l înecăm pe ingratul ăsta, care ne-a părăsit.

— Şi-a uitat că are cinstea să facă parte din Friedericiana[3].

În mijlocul cetei zgomotoase care-l înconjura, Gottfried zîmbea năucit. Îi puseră în mînă o cană cu faimoasa bere saxonă Kuckuk. Apoi cîntară în cinstea lui un Krambambuli, de s-au cutremurat pereţii.

— Pe unde ai călătorit? Ce ai să ne povesteşti? îl întrebară ei după ce tot acest ceremonial luă sfîrşit.

— *Am colindat Italia în lung şi în lat*, *spuse el cu ifos*.

— Şi ai avut aventuri? Aventurile ne interesează mai cu seamă, îl încredinţă Willy von Brandiss, cu glasul lui catifelat.

Gottfried îşi luă un aer misterios.

— Am trăit o aventură care întrece tot ce ar putea născoci închipuirea cea mai dezmăţată.

— S-auzim, s-auzim! strigară toţi în cor.

— Aşază-te aci, Füchslein, îl invită Willy la masa lui.

---

[1] Cerbul de aur.
[2] Vulpoiul! Vulpoiul e iar aci!
[3] Universitatea din Halle, întemeiată de Frederic al II-lea.

îi puse dinainte o altă halbă uriaşă inspumată şi-i oferi tutun ca să-şi umple pipa. Fără aceste două accesorii, studentul german nu e întreg.

Cu toată prietenia pe care i-o arătau colegii mai vîrstnici din Burschenschaft[1], nu-l scuteau deloc de porecla injurioasă de vulpoi, care nu se dă decît studenţilor din anul întîi şi bobocilor care nu avuseseră încă nici un duel.

Gottfried se răsturnă în jilţul său, îşi înfipse degetele în jiletcă, îşi dădu pe ceafă şapca de student.

— Ceea ce am văzut eu, voi nici măcar nu bănuiţi, şi nici fantezia cea mai bogată nu poate născoci aşa ceva, repetă el, vrînd să aţîţe la culme curiozitatea băieţilor.

Întărîtat peste măsură de zîmbetele lor ironice, începu să înşire povestea care-l tulburase atît.

— Întîi să vă vorbesc de Ginevra, zise el. Ginevra era una dintre acele femei care vin pe lume înconjurate de un nimb de poezie, femei care îndeamnă la vis, pe care le slăvesc poeţii şi le cîntă trubadurii în cîntecele lor, pentru care mor cavalerii cu zîmbetul pe buze şi în jurul cărora se nasc legendele.

Gottfried se încălzise vorbind. O vedea pe Ginevra aievea printre rotocoalele de fum, cu exaltarea firească a celor douăzeci de ani şi cu închipuirea înflăcărată proprie oricărui student german din vremea aceea, adăpat la cea mai romantică dintre culturi.

Colegii lui îl ascultau în tăcere, în felurite poziţii pitoreşti: călări pe scaune, căţăraţi pe mese, rezemaţi unii de alţii. Sorbeau cam des din cănile cu bere şi pufăiau visători din pipele lor lungi. Fumul des umplea încăperea. Liesechen, blondă şi nurlie, cu mîinile încrucişate pe şorţ, asculta povestirea şi ofta din cînd în cînd.

O clipă, tăcerea se prelungi după ce Gottfried sfîrşit de vorbit.

— Unsinn[2]! mîrîi în cele din urmă Ulrich Wallenrod printre dinţi, fără a-şi scoate pipa din gură. Cum o să credem noi aşa ceva? Biet papă-lapte! Te-au scos din minţi ochii vreunei Ginevre în carne şi oase, căci nu pot crede că ai fost aşa de nătăfleţ să te îndrăgosteşti de o statuie. Şi de aceea ţi s-o fi părut că a cîntat vioara. Sau poate că ai adormit şi că ai visat la lumina lunei. Bere! Bere! ţipă el. Să-l botezăm cu bere! Să-l înecăm în bere! Căci nici nu e înţărcat plodul ăsta.

Dar ceilalţi studenţi se uitară la el chiorîş. Ulrich era membrul unei asociaţii rivale şi invitat al studenţilor din anul IV în această seară. De statură uriaşă şi bătăuş, nu era cuminte să te iei la harţă cu el. Totuşi la vorba de papă-lapte, Gottfried se îngălbeni de furie.

— Papă-lapte eşti tu! răspunse el. Pentru asta ai să-mi dai socoteală mîine la Waldeck. Era un luminiş ferit în pădure unde aveau loc duelurile studenţeşti.

Ceilalţi se ridicară cu zgomot şi comentarii felurite.

---

[1] Asociaţie studenţească.
[2] Ce absurditate!

— Foarte bine, Fuchs ! Era momentul să te înălţăm in rang.

Vioara fusese cu totul uitată. Duelul il preocupa acum pe toţi. Era o gălăgie cumplită. Seniorul[1] se urcă pe o masă şi făcu linişte. S-au ales cel şase studenţi care trebuiau să ia parte la duel.

Unparteischer, adică arbitru, e ales un student veteran, care împlinise de curînd patruzeci de ani şi a îndeplinit slujba aceasta cu cinste la sute de dueluri. Ca medic figurează un student la medicină. Fiecare combatant şi-a ales doi martori şi cîte un secondant.

In zori, cei opt studenţi pornesc pe rînd, ca la o plimbare, spre Waldeck. Gottfried, ca orice Fuchs de anul I, poartă şapca cu cozorocul lung şi are o spadă ascunsă sub pelerină. E numai în cămaşă cu braţul drept şi pieptul acoperit de un plastron gros, care să-i ajute să pareze loviturile. Bietul Fuchs nu vrea să-şi mărturisească cît este de emoţionat. Potrivnicul său, care nici nu-şi mai ştie numărul duelurilor, aşa cum o dovedesc cicatricele de pe obraz, trece pe lîngă el fluierînd nepăsător, cu capul gol in vînt, ca orice student mai vîrstnic. Au trecut prin Moritzburg, care doarme la ceasul acesta, şi s-au înfundat in pădure.

Ajunşi în luminişul cu pricina, îi găsesc pe ceilalţi tovarăşi, care au pregătit totul. Nici n-are vreme Gottfried să se dezmeticească bine, că aude: „Silentium ! Auf die Mensur, fertig, los !“[2]

Indată cei doi duelişti se reped cu braţul drept ridicat acoperindu-şi capul şi cu vîrful spadei coborît. Gottfried e îndîrjit ca un cocoşel, se repede şi loveşte cu sete, fără să aleagă; deodată simte ceva cald pe obraz, dar în fierbînţeala luptei nu ia seama.

— Der David und der Goliath[3], zîmbesc martorii.

Deodată se aude binecuvîntatul: „Paukerei er“[4] al arbitrului, care înseamnă încetarea luptei.

Secondantul şi martorii lui Ulrich îl înconjoară cu strigăte de jale. Medicul constată că nasul îi atîrnă rupt şi că trebuie cusut.

— Bitte[5], bitte, îi invită Gottfried mărinimos, cîrpiţi-l întîi pe dumnealui, eu pot să aştept. Deşi obrazul lui sîngerează zdravăn, şi batista i se udă într-o clipă. E simplu, mai simplu decît ar fi crezut. Iar la întoarcere, asociaţia îl poartă în triumf. O cicatrice cu patru copci e o cinste mare pentru Burschenschaft şi trebuie trecut evenimentul în cartea de aur.

In noaptea aceea s-a chefuit pînă tîrziu şi a fost sărbătorit Fuchsul, care a trebuit să plătească berea. S-au închinat nenumărate halbe în cinstea viorii magice şi pînă şi... în sănătatea Ginevrei.

Willy a ţinut apoi să facă portretul eroului, a trecut la nemurire faimoasa tăietură, spada însîngerată şi în vîrful ei nasul adversarului. Gottfried, în costumul său de student, cu şapca cu cozorocul lung aple-

---

[1] Studentul ales pentru rezolvarea conflictelor. (N.A.)
[2] Tăcere ! Atacaţi gata ! (N.A.)
[3] David şi Goliat (N.A.)
[4] Asaltul s-a sfîrşit. (N.A.)
[5] Vă rog ! (N.A.)

cată ştrengăreşte pe un ochi şi cu pipa lungă între dinţi, înfăţişează o rană proaspătă de toată frumuseţea, care merge de la buze pînă la ureche.

Ce fetişcană ar mai putea rezista unui asemenea erou? De bunăseamă că cea de la „Goldener Hirsch" nici nu se gîndeşte s-o facă.

Lîngă ea, Gottfried uită curînd de Ginevra lui de marmură, la care visase odată de vioara magică ce-o auzise cîntînd într-o noapte cu lună la Cremona şi de preţiosul lui carnet, între foile căruia povestirea rămase ca o floare presată cu parfum suav.

III

DIN CARNETUL LUI GOTTFRIED VON LERCHENAU

„— Pietro! Pietro!

— Vin îndată!

Pietro lăsă din mînă vioara la care lucra. O puse cu atîta grijă pe masă, de parcă ar fi fost lucrul cel mai gingaş de pe lume, şi se ridică în picioare. «Se ridică în picioare» este un fel de a vorbi, căci abia acum era mai puţin înalt decît adineauri, cînd şedea pe scăunelul său de lucru. De abia ajungea cu bărbia marginea viorii Îşi şterse miinile pe şorţ suspinînd şi porni zorind fără spor cu picioarele lui strîmbe. Ceilalţi ucenici îl urmăriră cu privirea şi chicotiră în urma lui. Nici unul nu-l cruţa pe bietul cocoşat, şi glumele lor erau cu atît mai răutăcioase cu cît signor Lorenzo ţinea la el ca la ajutorul lui cel mai apropiat:

— Pietro are har divin! Iar voi n-aveţi, îi mustra el. Viorile lui ar putea să cînte singure. Ale voastre sînt nişte biete scule care miorlăie ca pisicile.

Pietro stătu cîteva momente neclintit în faţa fizicianului, care tocmai pregătea lacul unei viori şi nu suferea să fie tulburat la asemenea îndeletnicire.

Lorenzo Campifosca era un bătrîn încă falnic, care-şi purta cu voioşie cei optzeci de ani. Purta o scufă de lînă peste părul lui cărunt şi un şorţ mare de piele albă, pe care îl punea de cum intra în atelier. Era cel puţin de trei ori mai înalt decît bietul Pietro, care stătea în faţa lui, adăstînd cu răbdare.

Ridică în sfîrşit ochii şi-l văzu cum îl aţintea cu ochii lui mari, deştepţi şi scînteietori.

— Vino să-mi ajuţi, spuse el cu blîndeţe. Potriveşte eclisele[1] astea.

Chipul zbîrcit, ca un măr creţesc pus la păstrare, al cocoşatului se lumină de un zîmbet.

Nimeni nu era mai dibaci decît Pietro la aşezarea ecliselor, care cerea o îndemînare puţin obişnuită. Signor Lorenzo de cînd trecuse

---

[1] Plăci de lemn care, fiind lipite, reunesc cele două tăblii ale viorii şi care nu au mai mult de 0,001 m grosime. (N. A.)

de optzeci de ani nu mai avea privirea ageră dinainte, iar mîinile îi tremurau uneori. În schimb, degetele albe, lungi şi subţiri ale lui Pietro atingeau cu o gingăşie fără seamăn piesele delicate, şi fizicianul privea cu plăcere zborul lor peste cutia întunecată care se înfiripa văzînd cu ochii.

În clipa aceea, în atelier intră un tînăr înalt şi chipeş, îmbrăcat cu o deosebită îngrijire.

— Signor Campifosca? întrebă el.

Bătrînul învăţat se ridică de pe scăunelul său şi se uită cu bunăvoinţă la străin.

— Eu sînt, spuse el. Cu ce vă pot servi?

— Alessandro Morelli, se recomandă străinul. M-a trimis la dumneavoastră un prieten de la Roma, signor Baldassare. Am şi o scrisoare. Doream de mult să cumpăr o vioară făcută de vreun maestru vechi cremonez şi de aceea am făcut pelerinajul pînă la acest oraş al lutierilor, primul din lume. Signor Baldassare mi-a vorbit atîta de marele fizician Campifosca încît mi-a trezit dorinţa să vă cunosc şi să vă cer sfatul în privinţa viorii ce o voi cumpăra.

Învăţatul luă scrisoarea, o citi şi păru foarte bucuros de oaspetele său: îi făcea întotdeauna nespusă plăcere să vorbească de viorile lui, de noua lui îndeletnicire şi de descoperirile pe care le făcuse în acest domeniu.

— Spune drept, ce te interesează mai mult: laboratorul meu de fizică sau atelierul de viori? întrebă el mai mult în glumă.

— Şi una, şi alta, spuse zîmbind tînărul, căci Baldassare mi-a vorbit mult de lucrările dumneavoastră în domeniul electricităţii. Totuşi mărturisesc că pentru viori am o slăbiciune deosebită.

— Bine, atunci lăsăm viorile la urmă, exclamă bătrînul cu voioşie. Astăzi, şi pe mine mă interesează mai mult viorile decît orice altceva.

Trecură într-o cameră alăturată care servea învăţatului drept laborator.

Maşini electrostatice de tot felul, electromagneţi, aparate de telegrafie cu care Morelli nu era deprins, numeroase pile galvanice umpleau încăperea strîmtă.

— Iată aparatele cu ajutorul cărora am ajuns să pun la punct teoria mea asupra fluidului electric şi asupra aşa-zisului fluid galvanic.

Pietro se furişase în urma lor. Învăţatul îl privi zîmbind.

— Îl vezi? spuse el. E Pietro la Costa. Ţine minte numele acesta! El e acum adevăratul stăpîn aci. El duce mai departe toate experienţele mele şi va moşteni laboratorul. Nimeni nu-i mai vrednic decît el să-mi continue cercetările, şi într-o bună zi numele acesta va fi ilustru.

Se întoarseră apoi în bottega[1] lui Campifosca. Ea nu se deose-

[1] Atelierul lutierilor care le servea şi drept prăvălie. (N. A.)

bea prea mult de vechile ateliere în care au lucrat cu un veac mai devreme renumiţii lutieri[1] cremonezi.

Era o încăpere destul de largă, cu boiţi înalte, cu ferestre mari zăbrelite şi pardosită cu piatră. Tejghele de tîmplari, cu strunguri, se aflau în mijlocul camerei, şi pe ele se găseau risipite, printre unelte, piese de viori şi ţipare. Pe pereţi erau atîrnate viori, violine şi violoncele puse la uscat. O vatră mare ocupa jumătate de perete. În ea ardea focul pentru topirea lacurilor. Peste tot domnea mirosul lacului proaspăt.

Signor Lorenzo îl duse pe străin într-un colţ al atelierului unde se aflau puse în vraf scînduri de tot felul.

— Acesta-i lemnul pe care-l folosesc, spuse el. Este lemn de tisă, venit tocmai din Dalmaţia, de unde-l aducea şi Antonio Stradivarius.

— Am auzit, spuse străinul, că lemnul din viorile vechi cremoneze era din Turcia.

— Ai dreptate, văd că te pricepi, încuviinţă bătrînul. Turcii trimiteau lemn de molid pentru vîsle la Veneţia, şi uneori lutierii îşi alegeau acolo lemnul pentru viorile lor. Însă tisa e lemnul cel mai bun. Şi nu oricare, te rog să crezi. Copacul trebuie să fie aşezat pe o coastă pe care s-o vadă soarele dinspre miazăzi. Trebuie să fie cu fibrele alungite şi fără noduri. Cea mai mică cipollatura, cel mai mic defect, într-o scîndură o face să fie înlăturată numaidecît.

—Aşadar tisă, spuse el, arătîndu-i cîteva bucăţi de lemn, pentru fund, pentru tăblia de jos, pentru butuc[2], iar pentru eclise, iată lemn de salcie, atît de mlădios, uşor şi cu minunată rezonanţă. Din molid construiesc tăblia de sus, bara de armonie, colţurile şi popicul[3]. Îţi dai seama cît de gingaş şi de complicat lucru e o vioară?

Morelli, care era un violonist încercat, îşi dădea cu siguranţă seama, dar îl lăsă pe bătrîn să vorbească, fiindcă vedea că lucrul îi făcea atîta plăcere.

— Iată aci, pe masă, vezi o vioară desfăcută, spuse el mai departe, arătîndu-i vioara la care lucra Pietro. Sînt nu mai puţin de 72 de piese care trebuie îmbinate cu cel mai mare meşteşug ca să obţii un instrument sensibil, în condiţii perfecte de sonoritate.

— E instrumentul predestinat muzicii expresive, spuse străinul. De la vechile melodii ale vremurilor apuse, sarabande, chacone, menuete[4] şi pînă la acele adevărate furtuni simfonice, în care geniul lui Beethoven culcă arcuşurile ca pe nişte spice sub suflul lui puternic, vioara e în stare să tălmăcească orişice. Mecanismul acesta aparent atît de simplu, arcuşul şi coarda, sînt de ajuns.

Şi, ca şi cum ar fi vrut să-şi ilustreze cuvintele, tînărul luă o vioară care era rezemată de masa la care lucra Pietro. Degetele lui au mîngîiat-o; a ciocănit-o uşor, ca un medic care ascultă bătăile

---

[1] Cei care fabrică instrumente cu coarde (N.A.)
[2] Piesă în interiorul viorii de care se prind eclisele. (N.A.)
[3] Piesă în interiorul viorii zisă şi inima viorii. (N.A.)
[4] Dansuri din veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea (N.A.)

unei inimi. A apucat apoi un arcuş cu mîna dreaptă. A sprijinit vioara de umăr, şi, atingînd uşor strunele, un fel de fior ceresc a străbătut vioara.

Sunetul, cel dintîi sunet al ei, un ut[1] plin şi armonios, se risipi în tăcerea atelierului. Străinul l-a ascultat cu încîntare, pînă s-a pierdut şi ecoul lui.

Apoi a cîntat mai departe, uşor, inspirat, fără nici o sforţare; părea mai curînd că descuie cu un arcuş măiestru toate cîntecele închise în pieptul viorii şi care zăceau acolo adormite, aşteptînd mîna care să le redea libertatea.

A cîntat. Şi ochii bătrînului Lorenzo Campifosca s-au umezit şi a început a bate măsura cu capul, visător.

A cîntat. Şi Pietro şi-a simţit gîtlejul strîns de un nod amar, dar de o nespusă duioşie.

A cîntat. Şi deodată s-a auzit un suspin. În prag se oprise o femeie minunat de frumoasă. Ochii ei albaştri înotau în lacrimi. Cu o mînă îşi stîmpăra bătăile inimii, şi răsuflarea ei grăbită îi mărturisea tulburarea.

Auzind suspinul ei, tînărul întoarse ochii spre ea şi rămase fermecat. Viersul lui a sunat mai plin, mai pătimaş, mai dulce. Şi privirile lor s-au căutat şi s-au aflat şi nu s-au mai despărţit cît a ţinut cîntecul.

Tînăra femeie s-a apropiat încetişor şi a rămas neclintită, cu mîna pe umărul bunicului ei.

Cînd a sfîrşit de cîntat străinul, Campifosca s-a repezit la el şi l-a îmbrăţişat.

— *Maraviglioso*[2]! a zis el. Nici îngerii domnului nu pot cînta mai frumos! Ginevra, cara mia[3], ce spui tu de muzica asta? Dar am şi uitat să ţi-l prezint pe signor Morelli. Contesa Mortagna, nepoata mea.

Tînărul se înclină adînc înaintea ei şi îi sărută vîrful degetelor subţiri şi albe.

— Iată vioara pe care trebuie s-o cumperi, urmă bătrînul. Nu încape îndoială că n-ai să găseşti alta mai bună nicăieri. E chiar «Il canto del cigno»[4] al lui Antonius Stradivarius[5]. I s-a dat porecla asta pentru că e cea din urmă vioară construită de el înaintea morţii. Din nenorocire nu-mi aparţine mie, ci contelui Mortagna, soţul nepoatei mele. El i-a adus-o lui Pietro, comandîndu-i să-i facă una la fel. Nimeni altcineva decît dumneata nu ar trebui să atingă vioara aceasta. Am să pun toate stăruinţele ca să ţi-o vîndă, cu toate că

---

[1] Prima notă a gamei, do. (N.A.)
[2] Minunat! (N. A.)
[3] Draga mea. (N. A.)
[4] Cîntecul lebedei. (N.A.)
[5] Cel mai vestit constructor de viori din Cremona (1667—17 (N.A.)

prețul el este foarte mare. Dar lată cine poate mijloci cu mai multă trecere la Mortagna pentru dumneata.

— Ginevra, carissima[1], spuse el, petrecîndu-i brațul cu dragoste în jurul umerilor, signor Morelli dorește o vioară de maestru, din epoca cea bună. Numai soțul tău îi poate face rost de așa ceva. Și eu l-aș sfătui să nu cumpere alta, ci numai pe aceasta, care nu mai are pereche pe lume.

Luă vioara de pe tejgheaua unde o pusese Morelli.

— Privește numai, contururile sînt desenate cu un gust ales, are o puritate de linii neîntîlnite la nici un alt lutier. Admiră bogăția nuanțelor lemnului. Dar bolțile, cît sînt de flexibile! Și cît de minunat e lacul. Ce frumoase tonuri calde, ce pastă fină și suplă. Eu astăzi în zadar mă străduiesc să-i reconstitui formula. Iată voluta cu cîtă măiestrie e sculptată. Și cît de bine e chibzuit totul ca să dea acest al doilea glas omenesc pe care omul s-a făcut stăpîn.

Dar în timp ce maestrul vorbea, furat de entuziasmul lui pentru minunata vioară, privirile celor doi tineri se căutau, se împleteau. Amîndoi erau cuprinși de o tulburare atît de mare, încît nici nu-l mai auzeau.

Cînd, în cele din urmă, bătrînul tăcu, cei doi rămaseră stingheriți; nu știau ce să-și spună și cum să-și ascundă simțămintele.

— Vino la noi chiar în după-amiaza aceasta, rosti Ginevra. Voi vorbi soțului meu pentru domnia-ta.

*
* *

Din colțul său, Pietro urmărise totul.

Văzuse tulburarea celor doi tineri și, cu instinctul fără greș al îndrăgostiților, înțelesese că Ginevra a fost cuprinsă de o adevărată pasiune pentru artistul acela necunoscut.

O durere cumplită îi stringea inima. Nu suferise atît nici atunci cînd Ginevra devenise soția lui Mortagna; cînd fetița cu coade negre și ochi albaștri, care fusese singurul suflet iubitor și duios în preajma lui, se depărtase, luată de nobilul acela înfumurat și țanțoș.

Acum străinul acesta i-o răpea cu adevărat pe Ginevra.

Și, o dată cu ea, era pierdută și vioara aceea minunată, care-i slujise drept model și pe care Pietro o desfăcuse cu dragoste, învățînd-o pe dinafară bucată cu bucată și refăcînd-o apoi în toată frumusețea ei fără cusur, străduindu-se să o imite în toate amănuntele, să-i facă o soră geamănă. Era aproape sigur că străinul va cădea la învoială cu Mortagna și o va cumpăra. Și la gîndul că se va despărți de ea, simțea aceeași sfîșiere pe care o simțise văzînd cum se uită străinul la Ginevra.

După ce luminile se stinseseră de mult în toată casa și tăcerea înfășură strîns atelierul ca un cocon de mătase, Pietro coborî din cămăruța lui de la mansardă, tiptil, desculț. În mînă ținea un opaiț pe

[1] Prea iubită. (N.A.)

care îl ocrotea cu degetele, și degetele lui apăreau trandafirii și nereal de străvezii în lumină. Treptele vechi scîrțîiau întotdeauna, dar Pietro călca atît de ușor și nesimțit, încît izbuti să treacă fără zgomot prin fața odăii lui signor Lorenzo. Deschise cu multă băgare de seamă ușa atelierului și se strecură înăuntru. Cîinele bătrîn, care dormea lîngă vatră, veni să se gudure la picioarele lui Încăperea vastă era luminată de lună Pietro se duse pînă la tejgheaua lui de lucru. În noaptea asta trebuia negreșit să termine faimoasa lui vioară după măsurile lui Stradivarius. Voia măcar atît, ca sora aceasta geamănă să-l mîngîie de pierderea celeilalte. Uită însă că și aceasta îi aparținea lui Mortagna, așa cum îi aparținea totul, că mai curînd sau mai tîrziu, va trebui să-i spună că e gata, să i-o predea și să primească în schimbul ei un galben, căci la atît prețuise hrăpărețul conte munca lui atît de grea și de gingașă.

Un galben! De ce nu se apuca Mortagna singur să construiască viori? Cu degetele lui umflate și greoaie, cu unghiile lui îngălbenite de tutun Să scoată și el dacă poate dintr-o bucată de lemn, mută și oarbă, un sunet ca un glas omenesc. Cînd auzi întîia oară glasul acela, te cuprinde un fior, simți că într-adevăr ai creat ceva, e ca și cum ai fi adus pe lume o ființă nouă, cu durerile și cu bucuriile ei. Dar cum ar fi în stare Mortagna de așa ceva? El știe numai să *meargă din bottega în bottega*, să dea bieților lutieri nevoiași cîte un scud[1] pe care anevoie îl scoate din punga lui, ca apoi să fie siliți a-i vinde viorile pe prețuri de nimic. Și el strînge la viori în biblioteca lui vastă și spune că e colecționar, și numai dumnezeu știe ce gînduri necurate se frămîntă în capul acela viclean și ce pune la cale cu viorile lui.

Bonifacio Mortagna era astăzi omul cel mai bogat din Cremona. I se spunea *signor conte*, deși nimeni nu știa de unde vine și dacă nu-și hărăzise singur titlul acesta pompos.

Cei mai mulți se uitau la el bănuitori și se îndoiau de noblețea lui adevărată.

Într-o bună zi descinsese dintr-o caleașcă elegantă cu patru cai, cu blazoane mărețe zugrăvite pe portieră, chiar în fața bottegei lui Campifosca.

— E acasă *il professore*? întrebase el cu un glas aspru, obișnuit să poruncească.

Pietro ridicase capul. Se uitase cu uimire la bărbatul acela între două vîrste, care se plimba prin atelier ca la el acasă, atingînd viorile, cotrobăind prin scule și tipare. Purta o haină de postav fin căptușită cu samur, din care ieșea horbota ca zăpada a unui jabou. În mînă răsucea un baston subțire cu măciulie de aur. Pietro îi întîlnise privirile negre, fierbinți, ațintite asupra lui cu o ciudată putere în pupilele largi, ca la pisici. Le înfruntase o clipă, apoi plecase ochii, simțind o ușoară amețeală. Nasul era mare, vulturesc. Pe buzele sub-

[1] Veche monedă de argint folosită în Italia. (N. A.)

ţiri flutura veşnic un zîmbet plin de o făţarnică bunăvoinţă. Întreaga înfăţişare oglindea o cruzime şi o inteligenţă rafinată, puţin obişnuită

Cu instinctul lui, care nu da greş niciodată, Pietro îl judecase pe Mortagna: un aventurier, un bandit travestit în haine de nobil. Bandit, care exploata munca bieţilor lutieri, le cumpăra viorile pe o bucată de pîine, ca să le revîndă apoi în străinătate cu bani grei — Pietro ar putea jura cu sute de ducaţi.

Bandit, care i-o luase pe Ginevra. Cum se pricepuse oare s-o scoată din minţi şi s-o cîştige? Poate cu privirea lui neagră, care avea o stranie putere, o vrăjise aşa cum vrăjeşte şarpele o păsărică nevinovată.

De cînd o cunoscuse pe frumoasa nepoată a lui Campifosca, contele îşi făcea mereu de lucru prin atelier. Îi invita să facă plimbări lungi în caleaşca lui. Şi într-o bună zi spuse că el rămîne în Cremona. Cumpără un castel părăginit şi izolat la marginea oraşului şi ceru mîna Ginevrei. Şi cine ar fi crezut? Blînda Ginevra, care abia împlinise şaptesprezece ani, îi spuse bunicului că ea dacă nu se mărită cu Mortagna, nu se va mărita niciodată. Bătrînul trebuise să-şi dea încuviinţarea, deşi contele nu-i prea inspira încredere şi nu se împăca defel cu apucăturile lui hrăpăreţe.

În timp ce Pietro se gîndea cu îndîrjire la Mortagna, îşi vedea înainte de lucru Lumînările aprinse de el într-un sfeşnic pîlpîiau, şi umbre mari alunecau pe pereţi şi pe bolţile înalte. Scheletele viorilor stăteau atîrnate pretutindeni, şi nimic nu mişca în încăperea tăcută în afară de mîinile albe, străvezii şi atît de dibace ale lui Pietro. După o ultimă cercetare şi măsurătoare a pieselor, el se apucă să le încheie.

Făcuse cutia viorii şi lipise eclisele, aplicase şi bara de armonie şi acum punea fileturile de abanos, care împodobeau cutia viorii la marginea unde s-au lipit eclisele. Voluta care termina gîtul viorii era plină de graţie şi gingăşie şi reproducea aidoma modelul lui Stradivarius.

Cu răbdare, piesă cu piesă, vioara se apropia de sfîrşit. Noaptea trecuse: cîntul cocoşilor se înălţa biruitor peste oraşul adormit. O lumină cenuşie mînjea ferestrele, dar Pietro nici nu băga de seamă, ci lucra înainte cu înfrigurare. În curînd începură să se audă strigătele de dimineaţă: Cremona se deştepta.

— Seminţe pentru canari! strigă un ţăran piemontez. Sacagiul cu apă îşi rostogoleşte butoiul din uşă în uşă, trimiţîndu-şi orăcăitul lui de broteac jalnic la cele patru vînturi: «Aqua, A a-a qua!» [1]. Apoi pescarii strigîndu-şi marfa pe întrecute: «Crapi şi mrene din Po!». Căruţele lăptarilor şi ale zarzavagiilor uruiau pe caldarîm.

Soarele s-a ridicat de două suliţe pe cer. Înseamnă că în curînd va coborî signor Lorenzo, care nu mai are somn, şi se vor trezi şi ucenicii.

Pietro îşi întinde mădularele ostenite şi-priveşte mulţumit la opera lui.

---

[1] Apă! (N. A.)

Slavă domnului! Vioara e gata şi e atît de aidoma modelului, încît poate că nici maestrul cel mare Antonio Stradivarius n-ar putea-o deosebi de una de cealaltă.

*
* *

În după-amiaza aceea, Alessandro Morelli se duse la Mortagna, aşa cum îi făgăduise Ginevrei. Il mîna dorinţa de a încerca să cumpere cea mai minunată vioară ce-i fusese dat să atingă vreodată, dar tot pe atît era îndemnat şi de dorinţa de a o revedea pe Ginevra şi de a da ochii cu bărbatul care era soţul ei. Nu-i fu prea greu să găsească locuinţa lui Mortagna. Pe Calle Magistra, un băieţaş îi arătă *un zid înalt împodobit cu vîrfuri ascuţite de suliţe.* *Dădu de cîteva ori* ocol zidului pînă să descopere o poartă. Totul era tăcut şi posomorît. Nici o frunză nu fremăta în coroanele întunecate ale stejarilor ce se întindeau pînă peste zid. In cele din urmă, descoperi o poartă ca de temniţă, din drugi groşi de fier. Trase clopotul, şi sunetul dogit şi tînguios îl făcu să tresară. Un portar voinic şi mustăcios îl măsură cu o privire bănuitoare. Era însoţit de doi dulăi zdraveni, care se repeziră *furioşi* printre *gratii să-l sfîşie. Semănau atît de bine toţi trei* — omul şi cîinii săi — aveau aceeaşi mutră încruntată şi fioroasă, încît Morelli zîmbi fără voie; îşi spuse numele, şi portarul porni cu zăvozii după el. După o aşteptare destul de lungă, portarul se întoarse, poarta de fier se deschise scîrţîind jalnic, şi tînărul fu poftit să intre. Străbătură o alee mărginită de platani uriaşi pînă în faţa castelului, care nu era de fapt decît o casă pătrată şi masivă, cenuşie şi tristă, care aducea mai curînd a spital sau a închisoare. Morelli sui treptele de piatră; un servitor bătrîn îi deschise uşa şi se pomeni într-un vestibul larg, încărcat cu arme, trofee şi armuri. Lănci, suliţe, baltage, săbii, paloşe şi iatagane, dar mai ales pistoale, de toate formele şi mărimile, se răsfăţau în panoplii şi casa părea mai curînd a unui condottiere[1] vestit decît a unui paşnic colecţionar de viori. De aci, slujitorul îl conduse într-o bibliotecă vastă. Camera era plăcută, deşi severă, cu tăbliile ei frumos cioplite în lemn de stejar şi cu jilţurile ei înalte din epoca Renaşterii. Pretutindeni, în rafturi, pe mese, se vedeau cutii de viori, preţioase cutii îmbrăcate în piele, catifea sau mătase, în toate culorile. În timp ce Morelli le privea, se ivi pe neaşteptate lîngă el un bărbat înalt, care se înclină curtenitor. Morelli nu-l auzise intrînd şi tresări la vederea lui, ca un vinovat.

— Soţia mea mi-a vorbit de dorinţa dumitale. Du-te şi vesteşte-o pe signora să coboare! porunci el bătrînului slujitor.

El îl apucă de braţ pe tînăr şi începu să-i arate comorile sale. Morelli însă îl privea pe furiş. Omul acesta avea ceva neliniştitor în felul lui de a fi. Simţi o durere şi o greutate între sprîncene şi des-

---

[1] Căpitan de mercenari în timpul Renaşterii italiene. (N. A.)

coperi în cele din urmă că privirea lui Mortagna era de vină: avea o putere de fascinaţie neîndoielnică în ochii lui ca de smoală topită, care te aţinteau fără să clipească pe sub pleoapele vinete.

Deodată, senzaţia apăsătoare se risipi. Cu pasul ei uşor, Ginevra se îndrepta spre Morelli cu mîna întinsă. Tînărului i se păru că odaia se luminează deodată. Rochia albă, spumoasă a tinerei femei aducea cu o rază de lumină în încăperea întunecată.

Mortagna se arătă o gazdă plină de voie bună şi de o aleasă curtenie. Şi Morelli uită curînd impresia ciudată de la început. Cercetară pe rînd viorile făcute de maeştri vestiţi cremonezi.

— Iată aci este un Guarnerius del Gesu şi aci un Amati rarissim, care preţuieşte cel puţin o mie de scuzi, zise Mortagna, cu mulţumirea îndreptăţită a proprietarului unor asemenea comori. Îl cerceta însă mereu cu privirea lui pătrunzătoare. Parcă voia să-l cîntărească, să-şi dea seama dacă este un naiv sau un om priceput, dacă se lasă uşor tras pe sfoară sau e şi el plin de viclenie.

Ca să-l poată cunoaşte mai bine, îl opri la cină. Morelli primi cu bucurie să fie oaspetele lor, fiindcă aceasta îi îngăduia să rămînă mai multă vreme în preajma Ginevrei.

Masa a fost minunată; bucatele fine şi gustoase şi vinurile alese. Mortagna ştia să trăiască. Dar Morelli nici nu lua seama la felurile de mîncare ce i se puneau dinainte. Era fermecat cu totul de prezenţa Ginevrei.

Vorbi mult, îndemnat de Mortagna, povesti întîmplări din viaţa lui, aventuri. Se strădui să fie vesel şi strălucit, să-şi încînte gazdele. Mortagna era tăcut. Îl observa cu atenţie şi făcea într-una semn lacheului să-i umple paharul.

Morelli tocmai vorbea de un concert al lui la Roma care avusese un mare succes. Mortagna dădu din cap cu înţelegere. Găsea clipa prielnică pentru a începe discuţia de afaceri.

— Da, spuse el, un virtuos ca dumneata se cuvine să aibă o vioară de maestru. Ginevra mi-a spus că ai fost ispitit să cumperi „cîntecul lebedei". E o vioară minunată; nu are pereche. Şi are şi o valoare istorică şi sentimentală. Gîndeşte-te că este cea din urmă vioară lucrată de marele Stradivarius, în 1737, înaintea morţii sale.

În timp ce Mortagna lăuda însuşirile neasemuite ale instrumentului acesta, Morelli se gîndea că prilejul este foarte bine venit, că mulţumită împrejurării acesteia o va putea vedea mai des pe Ginevra. Păru deci că se codeşte, ceru să mai vadă vioara, ceru să le încerce şi pe celelalte.

Cîntă astfel pentru Ginevra pînă tîrziu în noapte. Nu schimbase nici două vorbe cu ea, dar ce avea nevoie de vorbe cînd avea la îndemînă acel glas duios şi răscolitor pe care arcuşul lui se pricepea să-l trezească? Putu spune astfel Ginevrei într-un allegro[1] furtunos uimirea lui cînd a văzut-o întîi, fiorul pe care i-l trezea prezenţa ei: într-o improvizaţie sclipitoare îi slăvi frumuseţea: ochii ei albaştri,

---

[1] Bucată muzicală executată cu vioiciune, repede. (N. A.)

buclele negre, trupul mlădios, mersul ei lin ca de zeiță. Îi mărturisi apoi în fraze sincopate pasiunea care îi bîntuia sufletul. Și într-o duioasă cantilenă o încredință că ea întruchipează visul lui de totdeauna și că fără ea nu poate trăi.

Ginevra îl asculta nemișcată; numai mîinile pe care și le strîngea una într-alta pe genunchi ca să nu tremure îi trădau toată tulburarea. Chipul i se îmbujorase; ținea ochii plecați, temîndu-se să-l privească.

Mortagna păru că nu ia seama la toate acestea. Știa doar că soția lui e o dulce momeală pentru cumpărători și de multe ori folosise prezența ei cînd avea de încheiat o afacere însemnată; în clipa de față, ceea ce-l interesa în primul rînd era vînzarea viorii la un preț cît mai mare. Înțelegea că Morelli nu ar fi fost în stare să se tocmească și că era o victimă cum nu se poate mai nimerită pentru uneltirile lui. Se făcu deci mai mieros, îl copleși pe Morelli cu laudele cînd acesta încetă să mai cînte și dori să afle care vioară îi plăcuse mai mult, fiind gata să i-o ofere unui artist atît de strălucit ca el. Morelli însă îi înțelese jocul. Păru că ezită. Spuse că nici într-un caz nu s-ar putea hotărî așa de repede. Că ține să mai vadă faimoasa vioară pe care cîntase în bottega lui Campifosca.

— Dar bineînțeles! strigase Mortagna cu voioșie. Dacă vrei să ai «cîntecul lebedei», ai să ai «cîntecul lebedei»! Cu toate că vioara aceea e lucrul la care țin cel mai mult și nu voiam să mă despart de ea, dumitale nu pot să-ți refuz nimic.

Îl pofti la prînz a doua zi, cînd făgădui să ia vioara de la Pietro.

În clipa plecării, cînd Morelli strînse în mîna lui degetele plăpînde ale Ginevrei, i se păru că strîngerea aceea de mînă pecetluiește o învoială: nu putea însemna altceva decît: «sînt a ta și te urmez oriunde».

În urma lui, Mortagna rămase încă în cabinet; își strînse cu grijă mare viorile, în timp ce feciorul stingea luminările policandrului.

Ginevra se urcase în iatacul ei. Se lungi pe pat îmbrăcată. Cu o mînă își stîmpără bătăile prea iuți ale inimii.

«Pe el n-am să-l las să-l înșele, nu!»

Ginevra își cunoștea acum bine soțul. Și dacă la început se lăsase prinsă în mrejele privirilor acelea atît de primejdioase, astăzi nu mai avea pentru el decît silă și dispreț.

Totul se petrecuse într-o noapte. De cînd se căsătorise, Ginevra nu știa prea multe despre soțul ei, bogat și plin de fală. Nu știa de unde vine, cine i-au fost părinții, ce urzește în taină, cu zăvoarele trase, în tăcerea cabinetului cu viori.

Se întîmplase odată ca un lutier sărac să-i iasă înainte din bottega lui și să o roage cu lacrimi în ochi să pună toată stăruința la Mortagna ca să i se plătească vioara.

— Cum? Nu ți-a plătit-o? întrebase ea uimită.

Lutierul îi povestise umilit că avusese copiii bolnavi și că alergase la Mortagna să pună zălog o vioară pentru doi scuzi. Că el în-

deobşte împrumută pe muncitorii săraci cu dobînzi grele. Dar că pe urmă Mortagna nu vrusese să-i dea vioara şi nici să-i întregească preţul. Doi scuzi! O vioară!

Ginevra făgăduise să-i vorbească soţului ei, dar scosese îndată din punguţa ei de mătase un galben şi-l întinse lutierului.

— Asta însă nu înseamnă că nu-ţi vei primi şi vioara înapoi, îl încredință ea.

In seara aceea însă nu avusese prilej să-i vorbească lui Mortagna, care lipsea de acasă. Tîrziu îl auzi intrînd în cabinetul său. Coborî scara încet şi încercă uşa. Nu era încuiată ca de obicei. Ginevra rămase în prag. Mortagna n-o auzise intrînd. Era aplecat asupra unei viori. Ginevra, curioasă să vadă ce face, mai ales că părea nespus de adîncit în lucrul său, se apropie fără zgomot.

Cu o peniță cu tuş, Mortagna copia migălos pe o vioară dintre cele noi formula bine cunoscută:

«Antonius Stradivarius Cremonensis Faciebat» [1].

De uimire, ea a făcut o mişcare uşoară, şi Mortagna s-a întors deodată, descoperind-o.

— Ce cauţi aci? Ce cauţi? a răcnit el ca scos din minţi. O apucase de umeri şi o zgîlţîise cu furie. Dacă sufli cuiva un cuvînt, te omor!

Ginevra fugise, se năpustise pe scări şi se prăbuşise între perini, plîngînd cu hohote. Ticălosul! Ticălosul! Acum înţelegea călătoriile lui misterioase, tainele nopţilor lui, izvorul nesecat de viori de maeştri pe care le tot vindea în străinătate pe preţuri fabuloase.

A doua zi, Ginevra vrusese să-l părăsească pe conte, dar acesta o ameninţase din nou că o omoară; temîndu-se să nu-i dea în vileag taina lui, nu voia cu nici un chip să se despartă de ea.

Şi acum, iată, în toată restriştea ei, se ivise tînărul artist, şi o dragoste pătimaşă se născuse între ei. Ginevra aştepta cu nerăbdare vizitele lui Morelli. Mereu avea înaintea ochilor chipul lui luminos şi cinstit, fruntea lui inspirată.

Vreme de o săptămînă, el veni mereu, încercînd viorile, cercetîndu-le pe rînd, fără să se hotărască. În cele din urmă, îi spuse contelui că va cumpăra «cîntecul lebedei», şi contele îşi frecă mîinile mulţumit. Numai că în seara cînd Morelli îi înmînă banii şi-şi ridică vioara, Ginevra dispăru şi ea de la castel.

Mortagna prinse de veste abia a doua zi de dimineaţă. Era prea tîrziu pentru a-i urmări deocamdată pe fugari. Luă de pe masa lui de scris un vas delicat de Murano şi-l trînti de-l făcu ţăndări, dădu un picior zăvodului, care fugi chelălăind, şi jură să se răzbune cumplit.

---

[1] A făcut-o Antonius Stradivarius din Cremona. (N. A.)

IV

Ginevra şi Alessandro uitaseră cu totul de Mortagna. Se aflau la Capri şi se bucurau de raiul acela pămîntesc de parcă ar fi fost primii oameni pe lume. Morelli pregătea un concert şi încerca în fiecare zi vioara care-l costase o avere. Zilele treceau însorite, şi nici un nor nu venea să umbrească proaspăta lor fericire.

Sosi însă clipa cind au trebuit să părăsească acele meleaguri de vis. Morelli era aşteptat la Roma pentru concertul său.

In seara concertului, Ginevra îşi mărturisi că era mai neliniştită decît iubitul ei. Aştepta cu o strîngere de inimă să-l audă cîntînd pe o scenă. Era intiia oară de la fuga lor cînd se arătau împreună în lume.

Intră împreună cu Morelli şi cu impresarul Calzoli într-o cămăruţă lîngă scenă, unde artistul avea să adaste începutul concertului. Il îmbrăţişă mai drăgăstos ca de obicei.

— *Ce mîndră am să fiu de iubitul meu !* îi şopti.

Apoi Calzoli o conduse în loja pe care i-o rezervase.

— E o sală frumoasă ! exclamă impresarul cu mulţumire. Publicul din serile mari !... Trebuie să ştii, signora, că publicul acesta mofturos şi cu toane nu vine întotdeauna la teatru sau la concert. Ca să-l scoţi din nepăsarea lui, trebuie o momeală puternică.

Intr-adevăr, sala gemea de lume. Toată acea strălucită şi îngîmfată aristocraţie romană era de faţă. Calzoli îi spunea pe rînd numele ilustre.

— Prinţul şi prinţesa Crescemboni. Duca di Segni Pagliano, contesa Beltrazzi...

Ginevra însă nu-l asculta. Era nespus de tulburată. Dar tulburarea aceasta, ştiută numai de ea, nu-i ştirbea nimic din frumuseţe, ci, dimpotrivă. De la o vreme, toţi ochii se îndreaptă spre ea, în aşteptarea artistului.

Erau acolo cele mai încîntătoare femei din Roma, frumuseţi vestite, împodobite cu flori şi încărcate de pietre scumpe ca nişte idoli. Şi totuşi, printre ele, Ginevra în rochia ei simplă de atlas alb, cu un şirag de mărgăritare la gît, părea un crin învolt, o floare rară, de o minunată prospeţime. Toată lumea se întreba cine e.

Deodată se dezlănţui o furtună de aplauze. Morelli se arătase pe scenă. El se înclină adinc; începu să-şi acorde vioara, privind spre loja din care-i zîmbea Ginevra, în timp ce freamătul şi strigătele galeriei nu mai conteneau.

Publicul acela capricios, care hotărăşte soarta unui artist, îi hărăzise lui Morelli titlul de mare virtuos şi-l adoptase ca pe favoritul său.

Orice murmur încetă la primele acorduri ale clavecinului. In tăcerea adîncă ce domnea în sală, picurau cristalin sunetele unei sonate de Scarlatti. In aşteptarea intrării sale, Morelli îşi roti privirea asupra sălii, şi-o opri din nou asupra Ginevrei şi aplecă în sfîrşit arcuşul. O scurtă frază biruitoare cuceri publicul. Dar în măsurile următoare se

simţi o uşoară ezitare. Urechea fină a cunoscătorilor descoperi cîteva note false. Şi deodată izbucniră nişte sunete, ascuţite şi discordante, ca din mîna cuiva care n-a atins în viaţa sa o vioară. Ginevra rămase încremenită.

Nespus de tulburat păru şi Morelli. Făcu un semn artistului care-l acompania la clavecin să reia pasajul. Publicul asculta uimit, fără să înţeleagă.

Din nou Morelli atacă graţiosul allegro în ut minor, din nou însă arcuşul său nu izbuti decît un fel de scîrţîituri jalnice.

Lumea începu să murmure. Unii îl apărau pe Morelli, crezînd că emoţia i-a pricinuit acele scăderi trecătoare. Alţii credeau că trebuie să fie bolnav, iar alţii, mai îndîrjiţi, susţineau că a făcut-o într-adins ca să-şi bată joc de public. De la galerie se auzeau rîsete înfundate.

Roşu la faţă, cu trăsăturile schimonosite, Morelli făcu un semn cu mîna spre sală, poruncitor, cerînd tăcere. Îşi privi atent vioara, o întoarse pe toate părţile, apoi încercă iar să atace sonata, mai cu vigoare.

Dar pentru a treia oară, din inima ei izbucniră nişte miorlăituri înfiorătoare, ca şi cum toţi drăcuşorii iadului şi-ar fi ales domiciliu în faimoasa vioară a lui Stradivarius şi acum se zbenguiau chiţcăind şi certîndu-se între ei.

Împărţită între rîs şi indignare, lumea din sală se ridicase în picioare şi gesticula într-o larmă cumplită.

— **Basta! Basta! E un scandalo!**[1]

Fluierături ascuţite porneau de la galerie, unde se petrecea de minune.

Şi, odată cu ele, începu să plouă pe scenă cu tot felul de lucruri neaşteptate: coji de mandarine, de pîine, cocoloaşe de hîrtie.

În culmea deznădejdii, Morelli încerca să le vorbească, să explice ceva. Dar nimeni nu mai asculta. Hulit, batjocorit cum era, el apucă arcuşul, îl frînse în două, aruncîndu-l spre public, şi părăsi sala ca un nebun.

— **Scellerato! Senza vergogna!**[2] Vrem banii înapoi! Banii înapoi, strigau în urma lui cei de la galerie.

Ginevra se repezi după Morelli. În zadar îl căută în cămăruţa de lîngă scenă. Nu era nimeni acolo. Pe masă se vedea numai cutia viorii şi, rezemată de ea, o coală de hîrtie pe care stătea scris cu litere mari de tipar:

«Acesta nu e decît începutul».

Marele impresar Calzoli îşi smulgea părul din cap.

— Sînt ruinat! se tînguia el. Pierd o avere. Va trebui să dau banii înapoi.

Celor care se îmbulzeau în jurul său, cerîndu-i explicaţii, le răspundea tot acelaşi lucru:

---

[1] Destul! Destul! E un scandal. (N. A.)
[2] Ticălosule! Fără ruşine! (N. A.)

— Morelli a înnebunit fără doar şi poate. Dar eu, eu sînt ruinat.

— Dar ce a putut să se întîmple? se întrebau cei cîţiva artişti care veniseră să măsoare triumful confratelui şi care acum măsurau dezastrul. Vioara aceea era doar o vioară minunată; Morelli se lăuda că a cumpărat faimoasa «Il canto del cigno». Atunci?

— Ho! Ho! rîdea violoncelistul Torloni cu glasul lui gros, amintind de instrumentul la care cînta. Nu mi-a fost dat încă s-aud aşa ceva. Pe cinstea mea că am petrecut de minune. Mi-am amintit de tabloul lui Téniers: concertul miţelor cu al maimuţelor.

— Orice s-ar spune, oftă un violonist cu o prefăcută părere de rău, bietul Morelli e un om pierdut. După o asemenea cădere, un artist nu se mai poate ridica.

Ginevra auzea toate acestea. Un nod de plînset îi strîngea gîtul. Nimeni, nimeni nu putea bănui adevărata explicaţie care ei îi apăruse într-o fulgerare: era răzbunarea lui Mortagna. Contele schimbase vioara lui Stradivarius. Un trimis al său izbutise, pesemne, să-l îndepărteze pe Morelli o clipă sub un pretext oarecare şi o înlocuise cu alta aidoma ei, la care piesele interioare fuseseră astfel întocmite ca, la cea mai mică apăsare, ele să se desfacă şi să producă scîrţîiturile acelea ciudate.

Lacrimile curgeau şiroaie pe obrajii ei; îşi dădea seama că, fără să vrea, ea era de vină că Morelli îşi distrusese cariera lui strălucită. Dar o teamă şi mai groaznică pusese stăpînire pe ea. Vedea mereu în faţa ochilor ameninţarea lui Mortagna:

«Aceasta nu e decît începutul!»

Au părăsit îndată Roma şi au mers să se ascundă la Orvieto. Acolo nu-i cunoştea nimeni; acolo nădăjduia Ginevra că Alessandro îşi va reveni după groaznica lovitură primită.

Acolo trăiau retraşi, şi parcă renăscuse fericirea lor de la început. Dar într-o zi, la un concert spiritual în catedrală, după ce ascultase o sarabandă de Bach, Morelli fusese apucat pe neaşteptate de dorinţa de a cînta. Se urcase la cor, luase o vioară de la un orchestrant şi atacase Aria pentru violină de Bach. Era întîia oară că atingea o vioară de la cumplita întîmplare.

Cînta atît de duios, arcuşul lui smulgea asemenea accente sfîşietoare viorii, încît lumea rămase înmărmurită, cuprinsă de un adevărat extaz. Lacrimi luceau în ochii tuturora. Şi cînd bucata se sfîrşi, un freamăt străbătu catedrala. Oare cine cîntase? Cine era violonistul acela genial?

Ferindu-se de manifestaţii, Morelli se grăbise să iasă împreună cu Ginevra. Dar la un colţ de stradă îi oprise un necunoscut.

— Madonna, spuse el, signore, iertaţi-mă! Sînt un ticălos, şi hohotea de plîns, bătîndu-se cu pumnii în piept.

Uliţa era pustie, şi Ginevra îl privea cu îngrijorare. Era beat ori nebun? Dar străinul povestea cu un accent de sinceritate ce nu putea fi pus la îndoială:

— M-a trimis contele Mortagna pe mine şi pe un alt tovarăş. Mi-a

dat bani mulţi, bani grei. Tot eu am schimbat vioara la concert. Şi apoi v-am urmărit pînă aci. Astă-seară trebuia să vă ucidem pe amîndoi la ieşirea din catedrală. Dar am intrat şi noi înăuntru ca să vă putem urmări mai de aproape. Şi apoi signor Morelli a cîntat. A cîntat atît de minunat, încît în sufletul nostru s-a făcut lumină. Cum am mai fi putut ucide? Şi de ce? Prietenul meu a fugit, iar eu am rămas aci ca să mă spovedesc. Fie ce o fi, voiam să vă dau de veste să vă feriţi. Dacă nu sîntem noi, vor fi alţii, signor! Contelui i-a căşunat rău de tot împotriva dumneavoastră. Eu vă spun să vă feriţi. Să plecaţi îndată cît mai departe.

După aceea apucă mîna Ginevrei şi o sărută de cîteva ori.

— Vreţi să mă iertaţi, madonna, şi să-mi daţi voie să vă slujesc? Am să vă fiu credincios, cu trup şi suflet. Nimeni nu vă poate apăra mai bine decît mine. Îl urăsc pe Mortagna; e o fiară primejdioasă. Şi acum o să vrea să se răzbune şi pe mine că l-am trădat.

Cei doi tineri păreau peste măsură de uimiţi de spusele necunoscutului. La rugămintea Ginevrei, Morelli se înduplecă să-l ia în slujba sa pe acel Giacomo, care se dovedi a fi într-adevăr de credinţă.

Plecară chiar în seara aceea din Orvieto.

*
* *

Din ziua aceea începu o viaţă de rătăciri pentru cei doi îndrăgostiţi; urmaţi de credincioasa Felicitas şi de Giacomo, străbăteau Italia în lung şi în lat. Ocoleau oraşele mari. Se opreau numai în tîrguşoare mărunte şi pitoreşti din sud, cu căsuţe albe ce se răsfăţau la soare, cu livezi bogate de portocali. Sau în cîte un sătuc sălbatic, agăţat de stînci, în vîjîitul torentelor. Dar umbra lui Mortagna îi urmărea pretutindeni şi îi mîna mai departe. Viaţa devenise o osîndă. Cerul era la fel de albastru ca şi mai înainte, florile îşi risipeau mireasma cu tot atîta dărnicie, oamenii simpli care îi înconjurau erau buni şi primitori, dar ei nu se mai puteau bucura de nimic.

Ginevra se temea cumplit. Slăbise şi era mereu neliniştită; i se năzărea că îl vede pe conte la fiecare colţ de stradă. Hotărîră în cele din urmă să părăsească Italia şi merseră la Genova, de unde trebuiau să se îmbarce pe o corabie ce pleca în Spania. Plătiră căpitanului o sumă însemnată, înscriindu-se sub un nume fals. Aşteptau cu nerăbdare ziua plecării. Ginevra nu mai avea astîmpăr. Se bucura ca un copil la gîndul că îl lasă în urmă pe Mortagna, că vor putea, în sfîrşit, trăi liniştiţi.

Dar în ajunul plecării, Morelli coborî în port ca să vorbească din nou cu căpitanul corăbiei. Ginevra stăruise să-l ia cu el pe Giacomo. Rămăsese singură cu Felicitas şi era neliniştită. Nu mai avea decît cîteva ceasuri de petrecut în Genova, totuşi nu se simţea la largul ei. Îşi împachetase toate lucrurile, ajutată de bătrînă, apoi pornise să se plimbe prin odaie fără astîmpăr, îngrijată de întîrzierea lui Morelli. Se apropiase de fereastră şi ridicase perdeaua, lucru pe care se ferise

să-l facă pînă atunci, de teamă că ar putea fi recunoscută. Pîndea de acolo sosirea lui Morelli, cu inima zvîcnind de teamă. In ulița pustie nu se aprinsese încă nici un felinar, și abia mai putea desluși ceva în noaptea care se lăsa repede. Deodată i se păru că zărește o umbră care se furișa pe lîngă ziduri. Cînd ajunse în dreptul ei, își dădu seama că e un bărbat cu pălăria trasă pe ochi, înfășurat într-o manta lungă, neagră, care-i acoperea și obrazul. Privi cercetător spre locuința lor, apoi trecu strada și merse să se ascundă într-o firidă adîncă din zidul casei din față. Inspăimîntată, Ginevra nu-l slăbea din ochi. Oare pe cine pîndea străinul acela? Căci se vedea bine că pîndește pe cineva.

Deodată îl recunoscu pe Morelli la capătul străzii. In urma lui venea Giacomo. In același timp văzu cum necunoscutul, care ieșise puțin ca să privească în stradă, se ascunde mai bine în firida lui. Ingrozită, se repezi la ușă și, coborînd treptele in goană, ieși în stradă.

— Alessandro, strigă ea, ia seama!

Alergă spre el cu brațele întinse

In clipa aceea răsunară două împușcături. Ginevra se clătină. Morelli o prinse în brațe. Dacă n-ar fi ținut-o strîns la pieptul lui, s-ar fi prăbușit. O pată de sînge creștea pe rochia ei albastră.

La un pas în urma lui Morelli, Giacomo văzuse toată scena. Fără să pregete, se repezi pe urma necunoscutului din firidă, care, după ce trasese cele două focuri, o luase la fugă, și izbuti să-l ajungă și să-l trîntească la pămînt. In luptă, pistolul se descărcă chiar în pieptul ucigașului. Nu mică fu uimirea lui Giacomo cînd, dînd la o parte gulerul mantalei care-i acoperea jumătate din obraz, îl recunoscu pe Mortagna.

— Mișelul! mormăi el înjurînd cumplit. N-a putut găsi un bravo[1] în toată Italia care să consimtă să-l ucidă pe Morelli și iată că a făcut-o singur. Dar și-a luat plata, ce mai poftește?

Morelli, care scăpase neatins, o ridicase pe brațe pe Ginevra, o dusese în casă și o culcase pe pat cu nesfîrșite precauții. Dar totul era zadarnic. Inima ei încetase de a mai bate. Zîmbea, și chipul ei căpătase suprema frumusețe a morții. Intocmai așa o înfățișase sculptorul în statuia care împodobea cavoul din Cremona, la cererea bătrînului Campifosca. Acesta fusese doborît de lovitura asta grea, dăduse în mintea copiilor, murise peste cîteva săptămîni, lăsîndu-i lui Pietro tot avutul său.

*
* *

Pietro nu arăta nimănui suferința sa. Se ferea de lume. Părea mai pipernicit și mai nevolnic ca înainte. Își făcea tot mereu de lucru în laborator. Uita și să mănînce, și de dormit nu dormea aproape niciodată. Noaptea lucra la lumina lunei, fără să aprindă măcar o lumî-

[1] Spadasin. (N. A.)

nare. Zorile îl găseau printre pile și aparate. Părea că urmărește o idee fixă. O misterioasă grabă îl însuflețea. Lîngă el, pe masa de lucru, avea o vioară pe care din cînd în cînd o dezmierda cu dragoste. Era «Il canto del cigno», care îi fusese înapoiată printr-o întîmplare aproape miraculoasă.

Intr-o noapte, cînd veghea ca de obicei, i se păru că aude un vuiet surd și îndepărtat. Apoi desluși zvon de glasuri înspăimîntate.

— Foc! Foc!

— Arde castelul!

Prin fața casei trecu o ceată gălăgioasă. La ferestre se iviră chipuri cunoscute. Unele arătau simplă curiozitate, altele însă oglindeau o bucurie nestăpînită.

— Pietro! Vino și tu cu noi! îi strigă un lutier. Se vede un nor roșu deasupra castelului lui Mortagna, blestematul.

Cînd se aflase la Cremona de moartea contelui, nimeni nu zisese măcar: «dumnezeu să-l ierte!» Toți lutierii exploatați de el, toți datornicii cărora le lua dobînzi neomenoase, toți cei asupriți și batjocoriți de el răsuflaseră ușurați. «Așa trebuia să fie! S-a făcut dreptate»— ziseră ei. Iată că acum ardea pînă și cuibul nelegiuitului.

Pietro porni alături de ceilalți. Dorea să mai vadă pentru cea din urmă oară casa în care trăise și suferise Ginevra.

Cînd ajunseră în dreptul zidului care împrejmuia parcul, găsiră poarta deschisă. Totul părea pustiu și mort. Nori groși de fum învăluiau clădirea, și acoperișul părea o uriașă vîlvătaie.

— Focul e pus, fără doar și poate, spuseră oamenii. Destui au fost aceia care au avut să se răfuiască cu el. Și bine-au făcut.

Oamenii se opriră nehotărîți. Priveau la foc, fără să îndrăznească să se apropie. Deodată, dintre ei, se desprinse o umbră măruntă și încovoiată. Era Pietro.

— Viorile! strigă el, și glasul lui se înălța peste zgomotul înfiorător. Salvați viorile, oameni buni! Dar nimeni nu se mișca. Acolo înăuntru sînt comori care se pierd, urmă el. Viorile lui Amati, Gaurnerrius, Stradivarius, cine le mai poate reface? Haideți cu mine! Ce înseamnă o viață de om pe lîngă ele?

Și porni cu hotărîre să urce treptele. Cîțiva lutieri, mișcați de cuvintele lui, îl urmară. Pătrunseră înăuntru. In vestibul, fumul îi orbi, dar pereții de piatră rezistau destul de bine. In cabinetul lui Mortagna, flăcările nu pătrunseseră încă. Viorile se aflau în cutiile lor, nevătămate. Pietro începu să le treacă lutierilor; cu brațele încărcate, ei se repeziră să iasă la aer. Pietro mai aruncă o privire în urma lor și află pe un raft o cutie jupuită, pe care în graba lor o uitaseră. O deschise și care nu-i fu mirarea cînd dădu peste «Il canto del cigno», pe care l-ar fi recunoscut dintr-o mie. Luă cutia la subsuoară și se strecură din învălmășeală nebăgat în seamă. Inima îi bătea cu putere. strîngea vioara la piept. Buzele lui bolboroseau: «Ginevra! Il canto del Cigno! Vioara ei! A ei trebuie să fie pe veci!» Nu înțelegea cum de a ajuns iarăși vioara în mîinile lui Mortagna. «Pesemne că

soarta a hotărît așa!» — gîndea Pietro. N-avea de unde să știe de furtul pe care-l săvîrșise contele în timpul concertului de la Roma.

De atunci se pusese pe lucru, cu înfrigurare, cu o îndîrjire sporită, de nebănuit pentru trupul acela firav. Părea că-și ieșise din minți. Dezmierda vioara: «Scumpa mea! îi șoptea. Tu ai să-i cînți! Lebăda mea frumoasă, ai să cînți pentru Ginevra cîntecul tău din urmă!» Cele două dragoste ale lui se contopeau într-una singură, puternică și creatoare. O mărturie vie! Pe mormîntul Ginevrei va sta o mărturie vie că ea n-a fost uitată, și, mulțumită acestei mărturii, veacurile vor afla de frumusețea și de moartea nefericitei Ginevre.

Și astfel, într-o noapte cu lună, o vioară se ivi pe mormîntul Ginevrei, o vioară care cînta singură. Pietro o ascultase, cu încîntare, ascuns printre tufișuri.

Acum, rostul lui în viață se împlinise. La ce bun ar mai fi trăit? Trupul lui, vlăguit de sforțarea supraomenească făcută ca să dea glas viorii, nu mai rezista. Începuse să scuipe sînge. Avea amețeli și leșinuri lungi. Dar moartea mult dorită nu venea destul de repede. Într-o bună zi, se hotărî să sfîrșească. Porni agale de acasă, ca un trecător care se plimbă fără nici un țel, bucurîndu-se de lumina soarelui, de adierea vîntului de primăvară, de miresmele risipite din grădini, și ajunse la poalele lui **Torazzo.** Poarta era deschisă, și el se strecură in umbra umedă a scărilor. Începu să suie treptele înguste, roase de vreme, care se clătinau sub pasul lui. Liliecii se desprindeau de pe pereți și-l izbeau în față. Șobolanii fugeau de sub picioarele lui, și în urcuș sfîșia pînze mari de păianjen, care parcă voiau să-i aţină calea. Încă zece trepte... și încă zece... Oare va avea atîta putere să meargă pînă la capăt?

Și iată că ajunse sus pe platformă. Cu mîna își apăsa inima ostenită. Privi în jurul său. Frumoasă era lumea! Dar nu pentru un oropsit ca el. Orașul întreg i se întindea la picioare, cu străduțele lui strîmbe, cu casele bogate și casele sărace, cu zidurile de piatră ale cetății care-l înconjurau. Și acolo, departe, cimitirul... Ghicea printre chiparoși cavoul de marmură neagră în care se aflau lucrurile cele mai scumpe de pe lume, fără de care viața nu avea nici un rost.

— Vin! Vin și eu la voi, gemuse deodată Pietro și pășise în gol. De jos, citadinii din piață, care se bucurau de lumina blîndă a zilei de mai, văzură deodată ca o pasăre uriașă și neagră care fîlfîi o clipă în văzduh și veni să se zdrobească de lespezile pieței.

— E Pietro! Pietro la Costa! strigară ei îngroziți. Pe chipul însîngerat plutea însă un asemenea surîs de fericire, încît nimeni nu îndrăzni să-l plîngă".

*
* *

În urma lui, plînsul viorii umplu nopțile cu lună. Sunetele care picurau pe mormîntul Ginevrei închideau în ele taina întîmplării tragice căreia numai Gottfried îi aflase cheia adevărată.

Cheia aceasta rămase pierdută pînă intr-o zi, cînd alte mîini tinere o aflară răsfoind carnetul, și alte minți tinere citind povestirea aceea învechită și ciudată, îi căutară un alt înțeles.

EPILOG

— Otto, scumpul meu! Nici nu știi peste ce am dat eu. Tu, poetule, ai să prețuleşti cum se cuvine o asemenea descoperire!

Și Franz von Lerchenau dădu buzna in odaia prietenului său, scoase din geantă un carnet vechi și ros, cu scoarțe de piele vînătă.

Otto luă carnetul cu mîini cucernice. Hîrtia era îngălbenită, scrisul pe jumătate șters, in gotica înflorită de la începutul veacului trecut.

— Ce zici? îl intrebă Franz nerăbdător. Nu te teme! N-a fost descoperit în ruinele de la Memfis. E totuși destul de vechi ca să te incînte pe tine, care trăiești in trecut. Și mai am ceva! Scoase din geantă o schiță de portret, îngălbenită și ea: înfățișa pe un tînăr purtînd șapca de student pusă cam la o parte; avea o privire visătoare și o largă cicatrice îi brăzda obrazul.

— Dar seamănă cu tine ca două picături de apă! strigă Otto. Cine e? Ce mister mai e și ăsta? Nu vrei să-mi explici și mie?

— E străbunul meu, Gottfried von Lerchenau, spuse cu ifos Franz. L-a găsit bunica într-un cufăr în pod. O, nestrămutată înlănțuire a cauzelor și efectelor! Cauza: mutatul nostru in Heldengasse nr. 2. Cu prilejul acesta, toate cuferele, pînă și cele mai străvechi, au fost cercetate pînă în străfunduri și golite pentru a putea servi la împachetat. Efectul imediat: găsirea carnetului și a portretului. Dar citește, rogu-te, citește!

Otto nici nu așteptase poftirea prietenului său și începuse să răsfoiască carnetul. În curînd se adînci în citit. Franz, după ce își aprinse pipa, începu și el să citească peste umărul lui.

Ajungînd la ultima filă, acesta închise caietul și rămase adîncit în gînduri.

Dar Franz îl trezi îndată din visare.

— Cum ți se pare? Nu spui nimic?

— Ce vrei să spun? E o poveste tristă și incîntătoare. Străbunul tău avea talent. N-a mai scris nimic?

— Dar nu e vorba aci de talentul străbunicului, se repezi Franz. E vorba de vioara aceea miraculoasă care se pornise să cînte singură. Ce părere ai despre asta?

— E tocmai ce spuneam. Ce minunată fantezie trebuie să fi avut străbunicul tău ca să născocească o astfel de poveste!

— Dar nu e fantezie, scumpule! Nu-ți dai seama că aci e vorba de fapte petrecute aievea și nu de năluciri, că interesul nu stă numai în acea searbădă idilă cu sfîrșit tragic, ci in faptul cel mai pozitiv pe care l-a observat Gottfried și l-a înregistrat întocmai: vioara aceea cînta cu adevărat.

— Unsinn! exclamă Otto.

— Deloc! Eu îmi închipui foarte bine cum s-a întîmplat. Ia încearcă şi tu să dai o explicaţie!

— Nu văd nici una, afară doar dacă mi-ai dovedi că drăguţul de Morelli, despre care, de altfel, povestitorul nu mai pomeneşte nimic, venea noaptea în cimitir să-i cînte iubitei sale. Sau că spectrul Ginevrei atingea strunele cu mîinile-i descărnate.

— Otto, ascultă-mă! Vorbesc serios. Tu nu-ţi dai seama că acel Pietro cocoşatul rezolvase încă de pe atunci problema care a muncit mulţi fizicieni pînă în zilele noastre. Şi anume: producerea sunetelor prin acţiunea razelor luminoase.

— Nu înţeleg, se tingui Otto. Voi, politehnicienii, vorbiţi o limbă păsărească.

— Dă-ţi puţină osteneală şi urmăreşte-mă! Există anumite metale, seleniul de pildă, care au proprietatea ca, sub acţiunea razelor luminoase, să emită electroni, astfel încît se naşte un curent electric. Cu ajutorul unui dispozitiv electromagnetic, curentul acesta poate produce un sunet. N-ai auzit pînă acum de celula fotoelectrică? E o descoperire recentă a veacului nostru. Iată însă că documentul acesta, spuse el bătînd cu degetele în carnet, dovedeşte că descoperirea o făcuse Pietro la Costa încă de la începutul veacului trecut.

Otto mărturisi că totuşi nu prea înţelesese mare lucru şi că aceste teorii îl zăpăcesc.

— Ai răbdare, troglodituIe! Ajung acum la explicaţia ştiinţifică a fenomenului petrecut în cavou. Pietro prevăzuse vioara cu un mecanism electromagnetic şi o aşezase în aşa fel pe piatra de mormînt ca să fie atinsă de razele lunei. În jurul viorii pusese nişte plăci de seleniu, care au o culoare brună roşcată. Ţii minte petele de sînge închegat? Cînd razele de lună care pătrundeau pe fereastra cavoului ajungeau să cadă pe vioară, plăcile de seleniu, devenind conducătoare, erau străbătute de curenţii produşi de o pilă galvanică. La rîndul lor, aceştia acţionau asupra unor dispozitive electromagnetice, determinînd mişcarea unor ciocănele, care loveau uşor coardele şi le făceau să vibreze. Şi iată cum plîngea vioara!

— Dar străbunul tău afirmă că nu se auzea numai un singur sunet, ci un fel de modulaţie jalnică.

— Desigur! Fiecare ciocănel era acţionat de o altă placă de seleniu. Razele lunei trecînd prin frunzişul salciei, care se mişca la adierea vîntului, cădeau în chip neregulat asupra diferitelor plăci, făcînd ciocănelele să atingă în mod variat coardele, obţinîndu-se o succesiune de sunete melodioase. Eu văd lucrul acesta ca şi cum l-aş avea în faţa ochilor şi aş putea să construiesc şi eu o asemenea vioară.

— Dar dacă lucrurile s-au petrecut aşa cum susţii tu, de ce nu cînta vioara şi la lumina soarelui? întrebă Otto. Avea ea vreo slăbiciune deosebită pentru razele de lună, îndrăgite de poeţi?

— Obiecţia ta merită să fie luată în seamă şi te felicit pentru spiritul tău ştiinţific. Stai puţin! Franz îşi muşcă buzele şi păru adîn-

cît în gînduri. Am găsit ! izbucni el deodată. Pesemne că într-un ungher al cavoului era așezată o altă placă de seleniu care la lumina difuză a zilei producea un curent care deschidea circuitul principal al pilei, întrerupînd funcționarea. În timpul nopții, placa aceea fiind în întuneric, circuitul rămînea închis, și sub acțiunea razelor lunei vioara cînta. Eu, cel puțin, așa aș fi făcut dacă aș fi fost în locul lui Pietro. Înțelegi acum ?

— Înțeleg, oftă Otto, dar mi-ai distrus tot farmecul povestirii cu *explicațiile tale științifice. Cum aș mai putea visa la o vioară* cu celulă fotoelectrică în ea ? Unde a rămas poezia ? Cîntecul lebedei ; ce facem cu cîntecul lebedei ?

— Poezia, exclamă Franz, nu stă numai în cuvinte. Ea se află pretutindeni. Orice creație omenească are poezia ei. Faptul că vioara cînta mulțumită unei atît de ingenioase născociri este de mii de ori mai înălțător și mai semnificativ decît dacă pe ea s-ar fi plimbat daibele miini ale stafiilor din cimitir. Pe mine mă interesează nespus de mult acel Pietro la Costa. Deplîng moartea lui timpurie. Era desigur o minte luminată și cercetătoare, care depășea cu mult pe învățații din vremea aceea ; poate că nici nu-și dădea seama de însemnătatea descoperirii lui și mai ales de urmările ei. Dar poate că dacă ar fi trăit, ar fi făcut și alte cuceriri la fel de însemnate în domeniul științei.

Aceste cuvinte induioșate au fost unicul epitaf pe mormîntul uitat al lui Pietro.

Otto recunoscu în cele din urmă că prietenul său avea dreptate, că din orice poveste fantastică se desprinde un sîmbure de adevăr și că născocirea bietului cocoșat, sfidînd veacurile, era un nobil îndemn la viață și la noi cuceriri.

SFÎRȘIT

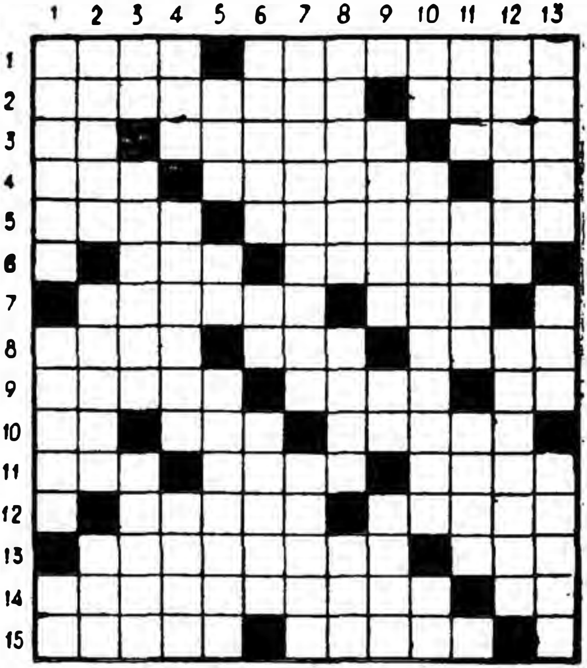
LUCRĂRI CARE VOR APĂREA ÎN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

Nr. 67 — *„Diavolul din clondir"* de R. L. Stevenson

Nr. 68—71 — *„Misterele unei curse"* de A. Donáth, Gy. Fáskerthy și A. Haas

Coperta-desen de: DITA GHERȚOVICI

DESPRE LUMINA



ORIZONTAL:

1. Își vede doar lungul nasului — se poate spune și despre lumina zilei; 2. „Frumoasele done" o folosesc pentru a-și dilata lumina ochilor — lumina... pe sfîrșite! 3. Exclamație metalică — sclipiri — avionul cu care Cikalov a traversat Polul Nord; 4. Poate arunca și... săgeți de lumină — steaua noastră cea mai fidelă — pămînt rar, dar în sens simbolic; 5. Un fitotron banal — plante cu flori mari galbene amatoare de nisipuri umede; 6. A făcut mult sînge rău filozofilor — torță; 7. Mari balize luminoase — rîu în U.R.S.S.; 8. Prefix luminos — cînd nu este ea este alta — exprimă un raport intern mai energic decît „în" (dicționar Șeineanu); 9. Mustră — dincolo de folosință — pană vegetală; 10. Posesiv muzical — are legătură cu discul lui Newton — vă asigurăm că nu este aici; 11. Nu vede lumina — spaima puilor (pl.) — o implorare cu început luminos; 12. „Lumină deasupra Pămîntului" — se folosește de lampa grizumetrică; 13. Poate să țină de sfeșnic — ...Barcan, din filmul „Răsare soarele"; 14. Lumină modernă (2 cuv.) — conjuncție latină; 15. Centrală — e mai romantică sub clar de lună.

VERTICAL:

1. A scris „Raza de lumină" — particulă de lumină — criteriu muzical; 2. Ieșire la lumină (mold.) — e comun elipsei și locomotivei — lumina lui Cezar; 3. Conjuncție strălucitoare în Franța — buclată — puțin... meteoric. 4. Frecventat mult cu prilejul A.G.I. — frumoasă legendară învăluită în feerice draperii multicolore — trec cu vederea; 5. Sărut — muc de luminare — imperfect iluminist; 6. Dispozitiv folosit pentru polarizarea luminii format din 2 cristale de spat de Islanda lipite cu balsam de Canada — rutenlu — acoperămînt vegetal ori animal; 7. Lumină spațială (2 cuv.) — vînzători de in; 8. Icre — cursul superior al Nilului albastru — v-a felicitat (pe scurt) de Anul Nou; 9. Stînjenei — uzinele comunale — poate fi și nocturn la lumina reflectoarelor; 10. Luminează sfinxul — aparat de polarizare cu ajutorul căruia se studiază starea de polarizare a unui fascicul de raze de lumină (pl.) — nici eu nici tu. 11. Mediu care refractă lumina — a scris „Soarele de pe masă" — „mii pustiuri scînteiază sub lumina ta fecioară" (Eminescu); 12. Ea l-a încredințat pe Galileu de existența fazelor planetei Venus — filozof grec care la lumina zilei căuta cu felinarul un om adevărat; 13. Sînt albe, roșii, galbene, albastre... — îl găsiți în laboratoare, case, dar și pe stadioane — a lumina (fig.).


...LE VALORIFICAȚI
RECUPERÎND BANII
LA PREȚUL
DE CUMPĂRARE
prin CENTRELE
DE ACHIZIȚIE

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu



Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
avilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)



APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU